

Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja

vol. IX, br. 17, Koprivnica, studeni 2010., str. 1 – 180

MARTINA PAVIĆ

Matije Gupca 42

HR-48260 Križevci

U studenome 2010. otisnut je osamnaesti broj časopisa *Podravina*, časopisa za multidisciplinarna istraživanja. U časopisu je sudjelovalo sedam autora iz Hrvatske i četiri iz Mađarske. Časopis sadrži sedam izvornih znanstvenih radova, jedan stručni rad, dva prethodna priopćenja te osam prikaza novih knjiga, časopisa i znanstvenih skupova.

Časopis počinje izvornim znanstvenim radom na hrvatskom i engleskom jeziku Hrvoja Petrića pod naslovom *O posjedima obitelji Brodarić (s posebnim osvrtom na stariju povijest Jerešina/Herešina) – (On Brodarić family estates (with a particular review of earlier history of Jerešin/Herešin))*. U radu autor obrađuje posjede obitelji Brodarić, na prvome mjestu one u selu Herešinu kraj Koprivnice i Poljani kraj Križevaca u današnjoj sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Glavnina posjeda ove obitelji bila je koncentrirana u okolici Križevaca i Koprivnice, a ti su posjedi bili osnova na kojoj je Stjepan Brodarić mogao početi karijeru. Većina tih posjeda propala je u osmanskim osvajanjima, a najveći dio obnovljenih sela na njima pripao je Vojnoj krajini. Jedini posjed koji je ostao plemićki u ranome novom vijeku, bio je Herešin, ali on više nije bio u vlasništvu obitelji Brodarić.

Izvorni znanstveni rad Petera Kasze na engleskom jeziku naslovljen *Remarks to the biography of Istvan Brodarics (Napomene uz biografiju Stjepana Brodarića)* donosi nekoliko napomena o Stjepanu Brodariću koje su rezultati autorova istraživanja uglavnom objavljeni u časopisima na mađarskom jeziku i u Mađarskoj pa autor smatra da su iz tog razloga nepoznati hrvatskim znanstvenicima.

Teréz Oborni u svome izvornom znanstvenom radu također na engleskom jeziku *King John I of Szapolyai's diplomat: István Brodarics (Stjepan Brodarić, diplomat an dvoru kralja Ivana Zapolje)*

ističe da je jedan od najvjernijih pristaša Ivana Zapolje I. bio Stjepan Brodarić koji je u kraljevo ime često vodio pregovore s Poljskom i tako razvio bliske veze s tamošnjim kraljevskim dvorom. Njegovi suvremenici smatrali su ga izvrsnim diplomatom. Vodio je misije u Veneciji, na francuskome kraljevskom dvoru te u Vatikanu. Sudjelovao je u pregovorima s Ferdinandom Habsburškim, odigrao ključnu ulogu u zaključenju Varadškoga mirovnog ugovora te ugovorio kraljev brak s Anom Jagelović.

U izvornome znanstvenom radu autora Szabolcsa Varge *Stjepan Brodarić kao biskup Pečuha (1532. – 1537.)* naglasak je na aktivnostima pečuškog biskupa Stjepana Brodarića koji je 1532. godine imenovan biskupom zahvaljujući svojim izvanrednim slavonskim odnosima. Zbog svojih diplomatskih odnosa slabo je boravio u Pečuhu pa je biskupijom upravljao njegov brat Matijaš Brodarić koji također nije mogao spriječiti stalne napade susjednih zemljoposjednika te je Stjepan 1537. godine imenovan biskupom Vaca.

Zoltán Gözsy u svome stručnom radu naslovljenu *Verissima historia »Cancellarius, qui apud regem erat« (Stjepan Brodarić)* bavi se navedenim Brodarićevim djelom koje je objavljeno u Krakovu 1527. godine. Brodarić u svom djelu opisuje događaje koji su neposredno utjecali na Mohačku bitku te na tijek same bitke. Bio je temeljit i savjestan pisac povijesti i izvanredna stila. Cilj mu je bio objektivno i pregledno opisati događaje, a u prikazivanju hektičkih događaja nastojao je ostati humanist.

Dražen Nemet u prethodnom priopćenju naslovljenu *Prikaz Janusa Pannoniusa u djelu Antonija Bonfinija Rerum Ungaricarum decades* prikazuje i analizira na koji je način Janus Pannonius (Ivan Česmički), najvažniji predstavnik humanizma u srednjoj Europi, predstavljen u jednom

od krucijalnih djela za povijest srednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva *Rerum Ungaricum Decades*. Autor je ovog djela Janusov suvremenik, Antonio Bonfini, povjesničar na dvoru Matije Korvina. Bonfini iznosi neke netočne podatke o Janusu, ali daje uglavnom pozitivan prikaz ovog pjesnika i biskupa i prvi je koji donosi poznatu priču o sudbini Janusovih posmrtnih ostataka i svečanu pokopu koji je naredio kralj Matija Korvin.

Mario Novak u izvornome znanstvenom radu *Prilozi poznavanju uvjeta i kvalitete života u ranonovovjekovnome podravskom selu – na primjeru Torčeca kraj Koprivnice* objavljuje preliminarne rezultate arheoloških iskopavanja provedenih na nalazištu Torčec-Cirkvišće 2009. godine. Analizirani koštani uzorak sa spomenutog nalazišta sastoji se od 41 osobe, a u obzir su uzeti samo kosturi kojima su se spol i starost mogli precizno odrediti. Rezultati antropološke analize provedene na ljudskome koštanom materijalu upućuju na vrlo nisku kvalitetu života stanovnika Torčeca u ranome novom vijeku. Život im je bio obilježen kroničnom prisutnošću gladi i epidemija zaraznih bolesti. Posljedica toga bila je visoka smrtnost djece, učestalost pokazatelja subadultnog stresa i nespecifičnih zaraznih bolesti te prisutnost specifičnih zaraznih bolesti (treponematoze) i metaboličkih bolesti (skorbut). Rezultati dentalne analize stanovnika Torčeca upućuju na prehranu temeljenu na žitaricama. Analize su popraćene tablicama i slikama istraženih grobova.

Izvorni znanstveni rad Mire Kolar-Dimitrijević naslovljen *Peršićev mlin u Virju – nastajanje, razvoj i kraj od 1912. do 1948.* bavi se detaljnim prikazom nastajanja i nestajanja virovskog mlina u spomenutom razdoblju. Osmislio, izgradio i vodio ga je Matija Peršić sve do svoje smrti, a nakon njegove smrti pa do konfiskacije mlina kćerka Jelisava Kolar. Godine 2009. dovršen je postupak denacionalizacije mlina, a naknada koju je obitelj dobila, daleko je od oduzete vrijednosti. U svom radu autorica se bavi prekomjernim širenjem mlinske industrije, radom virovskog paromlina za Prvoga svjetskog rata, radom mlina od 1919. do 1924. godine, borbom mlina za tržište od 1925. do 1930. godine, radom mlina od diktature do Banovine i za vrijeme Banovine Hrvatske, radom

mlina za Drugoga svjetskog rata, radom mlina od 1945. do 1948. godine i konfiskacijom mlina te privatizacijom, tj. novom nacionalizacijom mlina. Kao prilog radu uvrštena je optužnica Kotarskoga javnog tužilaštva u Đurđevcu protiv Jelisave Kolar, presuda Kotarskog suda u Đurđevcu, žalba Jelisave Kolar na presudu Kotarskog suda u Đurđevcu, potvrda Mjesnog NOO u Virju o suradnji Jelisave Kolar s partizanima tijekom rata, presuda Okružnog suda kojom je globa pretvorena u konfiskaciju imetka sa zatvorom, rješenje Predsjedništva Vlade kojim se odbija žalba Jelisave Kolar, rješenje NOO kotara Koprivnica 1959. o upisu nacionalizirane imovine Jelisave Kolar i Matije Peršića kao općenarodne imovine, rješenje kojim se u nacionalizaciju uključuju i katastarske čestice obitelji Peršić, žalba Jelisave Kolar na rješenje Odjela za financije Narodnog odbora Kotara Koprivnica te rješenje kojim Zemljišnoknjižni ured Kotarskog suda u Đurđevcu prebacuje i ostatak nekretnina Jelisave i Branka Kolar na općenarodnu imovinu.

Petra Somek u svome izvornom znanstvenom radu pod naslovom *Osnovni tipovi ruralnih kućišta i kuća u Podravini* prema rasporedu objekata na seoskom dvorištu ruralna kućišta u Podravini opisuje i svrstava u ove tipove: kućišta s uzdužnim rasporedom objekata, kućišta s uzdužno-poprječnim rasporedom objekata, kućišta s dvama uzdužnim nizovima objekata i kućišta s nepravilnim ili razbacanim rasporedom objekata. Ruralne kuće za stanovanje u Podravini dijeli na dva tipa: kuće zidova od naboja i pokrivene slamom te zidanice – kuće zidane ciglom i pokrivene crijepom. U prvu skupinu autorica ubraja tip starinske kuće bez trijema, tip starinske kuće sa skraćenim trijemom, tip starinske kuće s uzdužnim trijemom, tip starinske kuće s dvostranim trijemom, a u drugu tip zidanice jedinke, tip zidanice građene u ključ, tip proširene zidanice građene u ključ, tip zidanice jedinke s boltanim trijemom. Autorica se u radu bavi i tipovima gospodarskih objekata na seoskom dvorištu. Rad je popraćen tlocrtima i fotografijama spomenutih tipova kućišta i kuća.

U prethodnom priopćenju pod naslovom *Prilog poznavanju njemačko-hrvatskih jezičnih dodira na području Križevaca* autorice Valentina Papić i Renata Husinec bave se utjecajem njemačkog jezika na govor stanovništva sjevero-

zapadne Hrvatske koji je vidljiv po velikom broju preuzetih posuđenica koje su u hrvatski jezik došle pod utjecajem povijesnih, kulturnih i političkih zbivanja od 17. stoljeća do danas. Razdoblje Vojne krajine s velikim brojem njemačkih vojnika, prosvjetna politika Marije Terezije, Židovi te njemački i austrijski industrijalci i obrtnici, ističu autorice, obilježili su višestoljetni razvoj hrvatskog jezika na području Križevaca u koji su se inkorporirale brojne njemačke posuđenice. U 20. stoljeću postupno slabi važnost njemačkog jezika, a po završetku Drugoga svjetskog rata njemački jezik čak postaje izbjegavan i stigmatiziran. Masovni mediji označili su snažan i nezaustavljiv utjecaj engleskog jezika i dodatno potisnuli utjecaj njemačkoga.

Časopis se završava temom *Prikazi novih knjiga, časopisa i znanstvenih skupova*. Mira Kolar-Dimitrijević predstavila je knjigu *Krhotine povijesti Pakraca* autorice Violete Herman-Kaurić objavljene u Slavonskom Brodu 2004. godine.

Prikaz knjige Krunoslava Pintura *Uzgoj sitne divljači* objavljene u Karlovcu 2010. godine donosi Tomislav Krznar. Izvještaj sa znanstveno-stručnog skupa *Tradicijom usprkos krizi – može li se?* održana od 9. do 10. rujna 2010. u Vinkovcima donosi Sandra Kantar. Višnja Matotek predstavila je knjigu Gorana Šafareka *Ušće Mure – hrvatska Amazona* objavljenu u Križevcima 2010. godine.

Mario Kolar dao je opsežan osvrt na knjigu Dragana Damjanovića *Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije i sakralna baština župe Molve* otisnutu u Zagrebu 2010. godine. Petar Feletar osvrnuo se na knjigu Željka Kovačića *Pastirske igre i sportovi Podravske Sesveta* objavljenu u Koprivnici 2010. godine. Dragutin Feletar donosi osvrt na dvije knjige. Prva knjiga Josipa Cugovčana pod naslovom *Narodna nošnja Podravske Sesveta* objavljena je u Koprivnici 2010. godine, a druga, autora Dragutina Pavličevića, naslovljena *Hrvatske kućne/obiteljske zadruge* objavljena je u Zagrebu 2010. godine.